

TA'LIM MENEJMENTI MUTAXASSISLARINI TAYYORLASHDA TA'LIM, FAN VA AMALIYOT INTEGRATSIYASINI BOSHQARISH MEXANIZMLARI**Nabiyeva Dilafruz Uchqun qizi***Toshkent shaxar oriental Universiteti Magistranti**Mirzo Ulugbek tumani 2sonli DMTT Tarbiyachi**nabiyrvadilafruz@gmail.com**Ilmiy raxbar: PhD, prof. M.K. Abdullayev*

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim menejmenti mutaxassislari tayyorlashda ta'lim, fan va amaliyot integratsiyasini boshqarish mexanizmlarining nazariy hamda amaliy asoslari tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, oliy ta'lim muassasalari, ilmiy-tadqiqot markazlari va amaliyot bazalari o'rtasidagi samarali hamkorlikni yo'lga qo'yish, innovatsion boshqaruv yondashuvlarini joriy etish hamda raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish bo'lajak ta'lim menejerlarining kasbiy, boshqaruv va tahliliy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, integratsiyalashgan ta'lim muhiti strategik fikrlash, ilmiy asoslangan boshqaruv qarorlarini qabul qilish, muammolarni tizimli tahlil qilish va amaliy faoliyatni samarali tashkil etish ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Tadqiqot ta'lim, fan va amaliyotning uzviy integratsiyasiga asoslangan boshqaruv mexanizmlarini oliy ta'lim tizimida izchil qo'llash raqobatbardosh, innovatsion fikrlaydigan va zamonaviy boshqaruv kompetensiyalariga ega ta'lim menejerlarini tayyorlash sifatini oshirishini asoslaydi.

Kalit so'zlar: ta'lim menejmenti, ta'lim-fan-amaliyot integratsiyasi, boshqaruv mexanizmlari, ta'lim menejerlari, kasbiy kompetensiya, boshqaruv kompetensiyasi, raqamli ta'lim texnologiyalari, innovatsion boshqaruv, oliy ta'lim, strategik boshqaruv.

Abstract: This article analyzes the theoretical and practical foundations of managing the integration of education, science, and practice in the training of educational management specialists. The research findings indicate that establishing effective cooperation among higher education institutions, research centers, and practice bases, introducing innovative management approaches, and applying digital educational technologies contribute to the development of the professional, managerial, and analytical competencies of future educational managers. At the same time, an integrated educational environment strengthens strategic thinking, evidence-based managerial decision-making, systematic problem analysis, and the effective organization of practical activities. The study substantiates that the consistent implementation of management mechanisms based on the integration of education,

science, and practice in higher education enhances the quality of training competitive, innovative, and professionally competent educational managers.

Keywords: educational management, integration of education, science and practice, management mechanisms, educational managers, professional competence, managerial competence, digital educational technologies, innovative management, higher education, strategic management.

Аннотация: В данной статье проанализированы теоретические и практические основы управления интеграцией образования, науки и практики в процессе подготовки специалистов по образовательному менеджменту. Результаты исследования показали, что развитие эффективного взаимодействия между высшими образовательными учреждениями, научно-исследовательскими центрами и базами практики, внедрение инновационных подходов к управлению, а также использование цифровых образовательных технологий способствуют развитию профессиональных, управленческих и аналитических компетенций будущих менеджеров образования. Вместе с тем интегрированная образовательная среда укрепляет стратегическое мышление, навыки принятия научно обоснованных управленческих решений, системного анализа проблем и эффективной организации практической деятельности. Исследование обосновывает, что последовательное внедрение механизмов управления, основанных на интеграции образования, науки и практики, в системе высшего образования способствует повышению качества подготовки конкурентоспособных, инновационно мыслящих и профессионально компетентных менеджеров образования.

Ключевые слова: образовательный менеджмент, интеграция образования, науки и практики, механизмы управления, менеджеры образования, профессиональная компетентность, управленческая компетентность, цифровые образовательные технологии, инновационное управление, высшее образование, стратегическое управление.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va uning sifatini oshirish O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan islohotlarning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Xususan, ta'lim menejmenti mutaxassislarini zamonaviy bilim, ko'nikma va kompetensiyalar asosida tayyorlash, ularning nazariy bilimlarini ilmiy tadqiqotlar hamda amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtirish muhim vazifalardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Ta'lim, fan va amaliyotning uzviy integratsiyasi bo'lajak ta'lim menejerlarining kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish, boshqaruv faoliyatida innovatsion yondashuvlarni qo'llash

va ta'lim muassasalarining samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Ta'lim menejmenti mutaxassislarini tayyorlash jarayonida nazariy bilimlarning amaliy faoliyat bilan yetarli darajada bog'lanmaganligi, ilmiy tadqiqot natijalarining ta'lim jarayoniga to'liq tatbiq etilmayotganligi hamda amaliyot bazalari bilan hamkorlik mexanizmlarining takomillashmaganligi ayrim muammolarni yuzaga keltirmoqda. Bu holat bo'lajak mutaxassislarning boshqaruv qarorlarini ilmiy asosda qabul qilish, muammolarni tizimli tahlil etish va innovatsion faoliyatni samarali tashkil etish kompetensiyalarining rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Biroq ta'lim, fan va amaliyot integratsiyasiga asoslangan boshqaruv mexanizmlarini joriy etish ushbu kamchiliklarni bartaraf etish, ta'lim jarayonining amaliy yo'naltirilganligini kuchaytirish hamda mehnat bozori talablariga mos raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlash imkonini beradi. Shu bois ta'lim menejmenti mutaxassislarini tayyorlashda integratsion boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish zamonaviy pedagogika va ta'lim menejmentining dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur maqolada ushbu mexanizmlarning nazariy asoslari, amaliy qo'llanilishi va samaradorligi tahlil qilinadi hamda oliy ta'lim muassasalari uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Dolzarbli

Ta'lim menejmenti mutaxassislarini tayyorlashda ta'lim, fan va amaliyot o'rtasidagi integratsiyaning yetarli darajada yo'lga qo'yilmaganligi bo'lajak menejerlarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bu holat ularning zamonaviy boshqaruv texnologiyalaridan foydalanish, ilmiy asoslangan qarorlar qabul qilish hamda ta'lim muassasalarida innovatsion jarayonlarni samarali tashkil etish imkoniyatlarini cheklaydi. Ta'lim, fan va amaliyot integratsiyasiga asoslangan boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish esa mutaxassislarni amaliy faoliyatga puxta tayyorlash, ularning kasbiy salohiyatini oshirish va ta'lim sifatini yuksaltirishga xizmat qiladi. Shu sababli, mazkur mavzu bugungi oliy ta'lim tizimi va ta'lim menejmenti amaliyotining eng dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.

Maqsadi

Maqolaning asosiy maqsadi ta'lim menejmenti mutaxassislarini tayyorlashda ta'lim, fan va amaliyot integratsiyasini boshqarish mexanizmlarining samaradorligini tahlil qilish, ularni takomillashtirish yo'llarini aniqlash hamda oliy ta'lim muassasalarida qo'llash bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

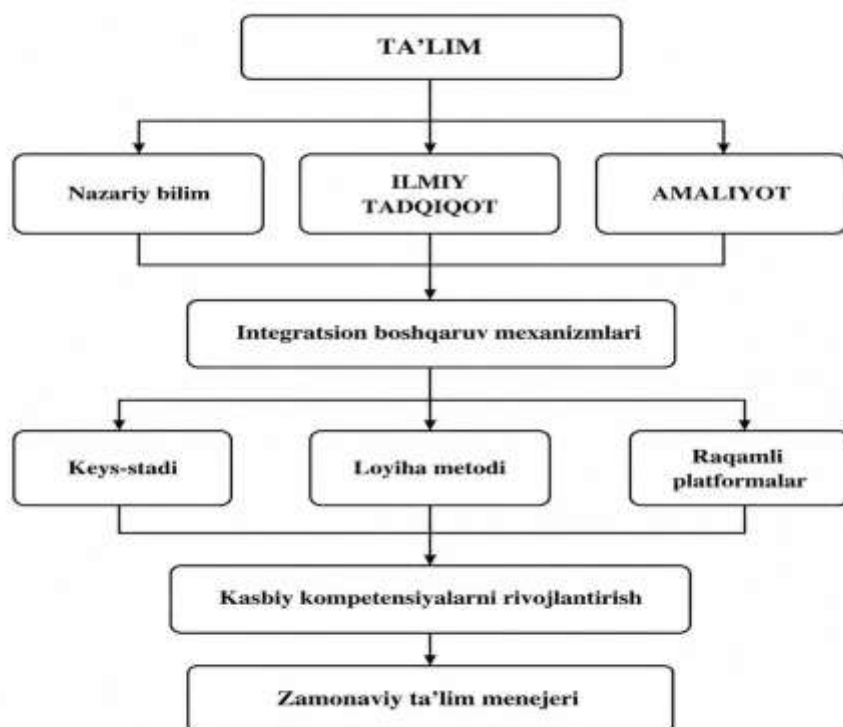
MATERIALLAR VA USULLAR

Ta'lim menejmenti mutaxassislarini tayyorlashda ta'lim, fan va amaliyot integratsiyasini boshqarish mexanizmlari bo'lajak mutaxassislarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Nazariy bilimlarni ilmiy tadqiqotlar va amaliy faoliyat bilan uzviy bog'lash talabalarda boshqaruv faoliyatini samarali tashkil etish,

strategik rejalashtirish, muammolarni tahlil qilish hamda innovatsion qarorlar qabul qilish ko‘nikmalarini shakllantiradi. Shu sababli ta’lim jarayonida integratsiyaga asoslangan boshqaruv mexanizmlarini qo‘llash oliy ta’lim tizimining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sanaladi.

2025-2026-o‘quv yilida ta’lim menejmenti yo‘nalishida tahsil olayotgan 2-3-bosqich talabalari ishtirokida tajriba-sinov ishlari olib borildi. Tadqiqotda jami 40 nafar talaba qatnashib, ular tajriba va nazorat guruhlariga (har biri 20 nafardan) ajratildi. Tadqiqot uch oy davomida amalga oshirildi. Jarayonda pedagogik kuzatish, anketa-so‘rov, suhbat, kompetensiyalarni baholash testlari, ekspert baholash hamda pedagogik eksperiment metodlaridan foydalanildi. Talabalarning kasbiy tayyorgarligi quyidagi mezonlar asosida baholandi: boshqaruv kompetensiyasi, ilmiy-tahliliy faoliyat, amaliy muammolarni hal etish ko‘nikmasi, innovatsion yondashuv va jamoaviy hamkorlik darajasi.[2.-B.117]

Tajriba guruhida ta’lim, fan va amaliyot integratsiyasiga asoslangan maxsus o‘quv modeli joriy etildi. Mashg‘ulotlarda keys-stadi, loyiha metodi, amaliy treninglar, ta’lim muassasalarida malakaviy amaliyot, ilmiy seminarlar hamda raqamli boshqaruv platformalaridan foydalanildi. Talabalar professor-o‘qituvchilar, amaliyot rahbarlari va ta’lim muassasalari mutaxassislari bilan hamkorlikda boshqaruv vaziyatlarini tahlil qildi, amaliy loyihalar ishlab chiqdi va ularning natijalarini taqdim etdi. Nazorat guruhida esa an’anaviy ma’ruza va seminar mashg‘ulotlari asosida ta’lim jarayoni tashkil etildi.

1-rasm. Ta’lim, fan va amaliyot integratsiyasini boshqarish mexanizmi

Ta’lim menejmenti mutaxassislarini tayyorlashning integratsion modeli(1-rasm). Unda nazariy ta’lim, ilmiy tadqiqot va amaliyot yagona boshqaruv mexanizmi orqali o‘zaro bog‘langan. Mazkur yondashuv talabalarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish, nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uyg‘unlashtirish hamda zamonaviy ta’lim menejerini tayyorlashga xizmat qiladi.[3. – B. 63]

Tajriba boshida har ikkala guruh talabalari kompetensiyalarining rivojlanish darajasi deyarli bir xil bo‘lib, ilmiy faoliyatni amaliyot bilan bog‘lash, boshqaruv qarorlarini asoslash va innovatsion loyihalarni ishlab chiqish bo‘yicha o‘rtacha natijalar qayd etildi. Tajriba yakunida esa integratsion model asosida ta’lim olgan talabalarda sezilarli ijobiy o‘zgarishlar kuzatildi.

1.1-jadval.

Integratsion boshqaruv mexanizmlarini qo‘llash natijasida kompetensiyalar rivojlanishi (%)

Kompetensiyalar	Dastlab	Yakuniy (tajriba)	Yakuniy (nazorat)
Boshqaruv kompetensiyasi	43	87	61
Ilmiy-tahliliy kompetensiya	45	85	63
Amaliy faoliyat ko‘nikmasi	40	89	58
Innovatsion yondashuv	38	83	56
Jamoaviy hamkorlik	47	91	68

Jadval natijalaridan ko‘rinadiki, tajriba guruhida barcha kompetensiyalar bo‘yicha ijobiy o‘rish kuzatildi(1.1-jadval). Xususan, amaliy faoliyat ko‘nikmasi 40 foizdan 89 foizga, boshqaruv kompetensiyasi esa 43 foizdan 87 foizga oshdi. Nazorat guruhida esa ko‘rsatkichlarning o‘rishi nisbatan past bo‘lib, an‘anaviy o‘qitish usullarining samaradorligi integratsion yondashuvga nisbatan kamroq ekanligi aniqlandi. Bu esa ta’lim, fan va amaliyot integratsiyasiga asoslangan boshqaruv mexanizmlarining bo‘lajak ta’lim menejerlarini tayyorlashda yuqori samaradorlikka ega ekanligini tasdiqlaydi.[4.-B.92]

⇒ Tadqiqot davomida quyidagi boshqaruv mexanizmlaridan samarali foydalanildi:

1. ta’lim muassasalari va amaliyot bazalari o‘rtasida hamkorlikni kuchaytirish;
2. keys-stadi va loyiha metodlarini o‘quv jarayoniga joriy etish;
3. raqamli boshqaruv platformalaridan foydalanish;

4. malakaviy amaliyotni ilmiy tadqiqotlar bilan integratsiyalash;
5. talabalarning amaliy loyihalarini ekspertlar ishtirokida baholash;
6. kompetensiyaga asoslangan baholash mezonlarini qo'llash.
7. Mazkur yondashuvlar talabalarning kasbiy tayyorgarligini mustahkamlash, nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtirish hamda zamonaviy boshqaruv kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qildi.[5.-B.148]

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ta'lim menejmenti mutaxassislarini tayyorlashda ta'lim, fan va amaliyot integratsiyasiga asoslangan boshqaruv mexanizmlarini qo'llash talabalarning kasbiy kompetensiyalarini sezilarli darajada rivojlantiradi hamda ularning boshqaruv faoliyatiga tayyorgarligini oshiradi. Tajriba bosqichining boshida talabalarning aksariyatida nazariy bilimlarni amaliy vaziyatlarga tatbiq etish, ilmiy tadqiqot natijalaridan boshqaruv qarorlarini qabul qilishda foydalanish hamda innovatsion loyihalarni ishlab chiqish bo'yicha yetarli ko'nikmalar shakllanmaganligi aniqlandi. Mazkur holat talabalarning muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, jamoaviy faoliyatni tashkil etish va strategik rejalashtirish jarayonlarida ayrim qiyinchiliklarga duch kelishiga sabab bo'ldi.

Integratsion boshqaruv modeli joriy etilgandan so'ng tajriba guruhidagi talabalarning kasbiy faoliyatida sezilarli ijobiy o'zgarishlar kuzatildi. Keys-stadi metodlari yordamida talabalar real boshqaruv vaziyatlarini tahlil qilishni, loyiha metodi orqali muammolarga innovatsion yechimlar ishlab chiqishni hamda raqamli platformalar vositasida jamoaviy hamkorlikni samarali tashkil etishni o'rgandi. Malakaviy amaliyotning ilmiy izlanishlar bilan uyg'unlashtirilishi talabalarning nazariy bilimlarini amaliy faoliyat bilan bog'lash imkoniyatlarini kengaytirdi. Natijada ularning boshqaruv qarorlarini ilmiy asosda qabul qilish, tahliliy fikrlash va kasbiy mas'uliyat ko'rsatkichlari sezilarli darajada yaxshilandi.[2.-B.117; 4.-B. 92]

1.2-jadval.

Integratsion boshqaruv mexanizmlarini qo'llash natijasida kompetensiyalar rivojlanishining qiyosiy tahlili (%)

Kompetensiyalar	Dastlabki holat	Yakuniy holat	O'sish
Boshqaruv kompetensiyasi	43	87	+44
Ilmiy-tahliliy kompetensiya	45	85	+40
Amaliy faoliyat ko'nikmasi	40	89	+49
Innovatsion yondashuv	38	83	+45
Jamoaviy hamkorlik	47	91	+44

Tajriba yakunida barcha kompetensiyalar bo'yicha ijobiy o'sish kuzatildi(1.2-jadval). Ayniqsa, amaliy faoliyat ko'nikmasi 40 foizdan 89 foizga, innovatsion yondashuv esa 38 foizdan 83 foizga oshdi. Jamoaviy hamkorlik va boshqaruv kompetensiyalarining yuqori darajada rivojlanishi ta'lim, fan va amaliyot integratsiyasiga asoslangan boshqaruv mexanizmlarining samaradorligini tasdiqlaydi. Olingan natijalar nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uzviy bog'lash hamda kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'limni tashkil etish bo'lajak ta'lim menejerlarining kasbiy tayyorgarligini oshirishda muhim omil ekanligini ko'rsatadi.[1.-B.84; 3.-B.63]

Integratsion yondashuv talabalarining faqat kasbiy kompetensiyalarini emas, balki ularning liderlik salohiyati, tashabbuskorligi, muloqot madaniyati va jamoada ishlash ko'nikmalarini ham rivojlantirdi. Professor-o'qituvchilar, amaliyot rahbarlari va ta'lim muassasalari mutaxassislari o'rtasidagi hamkorlik ta'lim jarayonining amaliy yo'naltirilganligini kuchaytirib, talabalarining mehnat bozori talablariga mos kompetensiyalarni egallashiga xizmat qildi. Shu bilan birga, raqamli boshqaruv platformalaridan foydalanish o'quv jarayonini yanada samarali tashkil etish, axborot almashinuvi va loyiha faoliyatini muvofiqlashtirish imkoniyatlarini kengaytirdi.[5.-B. 148]

Umuman olganda, tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, ta'lim, fan va amaliyot integratsiyasiga asoslangan boshqaruv mexanizmlarini oliy ta'lim jarayonida tizimli qo'llash ta'lim menejmenti mutaxassislari tayyorlash sifatini oshiradi, ularning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantiradi hamda zamonaviy ta'lim tizimida samarali faoliyat yuritishga tayyor raqobatbardosh mutaxassislarni shakllantirishga xizmat qiladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, ta'lim menejmenti mutaxassislari tayyorlashda ta'lim, fan va amaliyot integratsiyasini boshqarish mexanizmlarini samarali tashkil etish bo'lajak mutaxassislarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning muhim omillaridan biridir. Tadqiqot natijalari ta'lim jarayoniga integratsion yondashuv, keys-stadi, loyiha metodi, raqamli boshqaruv platformalari hamda amaliyotga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalarini joriy etish talabalarining boshqaruv, tahliliy va innovatsion kompetensiyalarini sezilarli darajada rivojlantirishini isbotladi. Maqolada tavsiya etilgan boshqaruv mexanizmlari oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifati va amaliy tayyorgarlik samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Professor-o'qituvchilar, ta'lim muassasalari va amaliyot bazalari o'rtasidagi samarali hamkorlik orqali ta'lim menejmenti mutaxassislari zamonaviy mehnat bozori talablariga mos, raqobatbardosh va yuqori malakali kadrlar sifatida tayyorlash mumkin. Shu bois, oliy ta'lim tizimida ta'lim, fan va amaliyot integratsiyasiga asoslangan boshqaruv mexanizmlarini izchil takomillashtirish va amaliyotga keng joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son "2022-2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida"gi Farmoni. -Toshkent, 2022.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son "O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida"gi Farmoni. -Toshkent, 2019.
3. Abdullayev A., To‘xtayev B. Ta’lim menejmenti. - Toshkent: Innovatsion rivojlanish nashriyoti, 2022.- 256 b.
4. Karimov Sh.R. Ta’lim menejerining kasbiy kompetensiyalari.- Toshkent: O‘qituvchi, 2023. -224 b.
5. Nurimbetov R. Ta’lim sifatini boshqarishning zamonaviy mexanizmlari. - Toshkent: Fan va texnologiyalar, 2023. -238 b.
6. To‘xtayev B.X. Ta’lim menejmenti. -Toshkent: Fan va texnologiya, 2023. - 312 b.
7. Xolmatov O.X. Ta’lim tizimida innovatsion boshqaruv. -Toshkent: Mumtoz so‘z, 2021.- 98 b.